

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Мовна концептуалізація соціального простору людини

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 5

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 5

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

УДК 81'37; 003; 81'22, 004.83:316.77

М 74

Рецензент:

Мізін К.І. доктор філологічних наук, професор
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

Колектив авторів: Аладько Д.О., Деменчук О.В., Калініченко М.М., Кучма Т.В.,
Орел І.І., Чеберяк А.М.

М 74 **Мовна концептуалізація соціального простору людини:** колективна
монографія / кол. авт.; голов. ред. О.В. Деменчук. Рівне: РДГУ, 2022. 133 с.
(Історія та сьогодення філологічної науки; т. 5).

Linguistic conceptualisation of person's social space: Collective work
/ auth.; O.V. Demenchuk (ed.). Rivne: RSUH, 2022. 133 p. (History and
Contemporaneity of Philological Science; v. 5).

У колективній монографії представлено розвідки, предметом аналізу яких є проблематика реконструкції мовної соціальної картини світу людини. На матеріалі германських та слов'янських мов (англійська, німецька, польська, українська) розглянуто низку актуальних питань, присвячених семантичному моделюванню соціального простору людини, дослідженню соціальних стереотипів у мовній картині світу, вивченню соціальних ситуацій у структурі дискурсу, аналізу соціальних контекстів як об'єктів інтелектуальної власності.

The collective work deals with the linguistic reconstruction of person's social world. Based on the Germanic and Slavic languages (English, German, Polish, Ukrainian), the paper focuses on the topical issues related to semantic modelling of person's social space, social stereotypes in the linguistic worldview, social situations in the structure of discourse, social contexts as objects of intellectual property.

УДК 81'37; 003; 81'22, 004.83:316.77

ЗМІСТ

**СЕМАНТИЧНІ МОДЕЛІ
СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ**

<i>Деменчук О.В.</i> КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЦЕПТИВНИХ НОМІНАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ, ПОЛЬСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)	5
---	---

СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

<i>Аладько Д.О.</i> ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ	33
<i>Кучма Т.В.</i> ВЕРБАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ СТЕРЕОТИПІВ В УКРАЇНСЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ	62
<i>Орел І.І.</i> СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ	70

СОЦІАЛЬНІ СИТУАЦІЇ В СТРУКТУРІ ДИСКУРСУ

<i>Чеберяк А.М.</i> РОЛЬОВЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ АДРЕСАНТА ВІДКРИТОГО ЛИСТА: СОЦІАЛЬНА, КОМУНІКАТИВНА, МОВЛЕННЄВА РОЛІ	96
---	----

**СОЦІАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ
ЯК ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

<i>Калініченко М.М.</i> РЕЦЕПЦІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ТА ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТАХ	123
---	-----

СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Аладько Д.О.

кандидат філологічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Стереотип є заздалегідь упередженим та спрощеним уявленням про риси, що характеризують людину, ситуацію тощо, ставлення, засноване на такому уявленні (OED). Це найбільш широке визначення стереотипу дає уявлення про образ або поняття, яке з'являється в людському розумі щодо певного реального чи уявного об'єкта.

У рамках лінгвістичного дослідження стереотипи інтерпретуються як спеціальні форми знання та зберігання оцінок, тобто так звані поняття орієнтованої поведінки.

Альтернативною точкою зору є заміна поняття стереотипу ідеєю достатньої або необхідної умови. Стереотип у цьому випадку функціонує як психологічний образ предмета, об'єкта, або його характеристики. Мовець у цьому випадку має певні знання або досвід, що пов'язані із цим об'єктом (Strazny, 2005, p. 949).

Існують різні традиційні, соціальні та культурні стереотипи, що відносяться до різних сфер людської діяльності. Вони можуть мати справу з расою та етнічним походженням, статтю, віковими групами тощо. Стереотипи існують як певна соціальна класифікація, котра корелює або співвідносить людину або річ з певною групою. Соціальні стереотипи є одним із прикладів того, як певні головні члени категорії можуть бути використані для представлення всієї категорії (частина означає ціле), при цьому існує небезпека, що можна зробити висновки про всю категорію людей на основі характеристик, пов'язаних з однією підгрупою (Geeraerts, 2007, p. 180).

Так, даючи загальний, звичайний опис kota, один із британських вчених робить висновок, що коли ми описуємо певний об'єкт, ми робимо опис не цього конкретного об'єкта, а деякого

уявного, який наш розум вважає типовим. Він приходиться до висновку, що стереотип у цьому відношенні відрізняється від прототипу (Trask, 1999, p. 180).

Інші науковці також підкреслюють спорідненість понять стереотипу та прототипу, але розмежовують ці поняття. Прототипом об'єкту є певний справжній об'єкт, а стереотипом є певний набір рис та характеристик, які описують прототип. Важлива відмінність між цими термінами також полягає у тому, що розум людини аналізує образи предметів, які насправді не існують. Наприклад, люди мають стереотипи стосовно привидів або «літаючих тарілок», які насправді не існують (Hurford, 2007, p. 102-103).

Отже, одним із визначень стереотипу в мовознавстві є «перелік типових характеристик або особливостей речей, до яких може застосовуватися предикат» (Hurford, 2007, p. 101). Слід також зазначити, що людський розум вважає, що люди знаходяться в центрі всесвіту, тому існує набагато більше стереотипів про людей, ніж про будь-які інші предмети або речі (Geeraerts, 2007, p. 256). Причиною цього ми бачимо загальну тенденцію мови бути антропоцентричною, що означає, що людина з її психологією, поведінкою, відносинами ставиться в середину картини світу.

Стереотипи можуть бути позитивними та негативними. Позитивні стереотипи допомагають формувати належне розуміння об'єкта, створювати його картину у розумінні слухача/читача. Ця картина є результатом колективної пам'яті поколінь і передає характеристики людини/речі в одному цілісному образі. Негативні стереотипи мають таку ж саму функцію, але, говорячи в сенсі людського спілкування, вони створюють негативний образ, який може перешкоджати цьому спілкуванню. Вони можуть призвести до помилкової ідентифікації та неправильного тлумачення (Malmkjar, 2002, p. 484).

Розуміння поняття «гендер» у сучасній лінгвістиці є подвійним. По-перше, воно реалізується як граматична категорія роду, а по-друге, як велика кількість питань, що включають різні аспекти використання мови чоловіками та жінками та їх розуміння крізь призму мови. Термін «гендер» стосується соціально побудованих категорій чоловіків і жінок. Вивчення мови по відношенню до гендеру має два основні фокуси. По-перше, багато лінгвістів зауважили, що чоловіки та жінки говорять по-різному; і, по-друге, це спостерігалось багатьма феміністами та деякими лінгвістами, що чоловіки та жінки

говорять по-різному, і часто доводиться, що мова є дискримінаційною щодо жінок (Malmkjar, 2002, p. 302).

Семантика допомагає виявити зв'язки між мовою та мисленням, мовою та культурою, показує через мову особливості картини світу, розроблені різними народами. Основна увага лінгвістики безумовно змінилася, і інтерес, особливо в семантиці, змістився від високоформалізованих теорій до прагматичних, комунікативних та когнітивних підходів (Lipka, 1992, p. 104).

Як зазначає Е. Борг, семантична теорія розглядає проблеми сенсу, як загального, так і конкретного, це значення може бути умовним або буквальним; це стосується слів і речень мови (Borg, 2006, p. 18). Семантика, що пов'язана з описом гендерних відносин, може виражати різні конотації, які спікер намагається передати у своєму посланні. Будучи однією з найважливіших частин людського життя, гендер і ставлення до нього є важливими для лінгвістичного аналізу.

Вивчаючи гендерно пов'язані слова з позитивним, негативним та нейтральним значенням, ми повинні розглянути семантичне поле гендерних уявлень. Щоб зрозуміти мову у своїй специфіці, потрібно реконструювати не тільки її форму, але й семантичні поля, поля слів, які складають її зміст. Семантичне поле гендерних понять включає слова, які позначають чоловіків і жінок; воно також охоплює область різних статевих стосунків та відносин.

Гендерне поняття часто може бути частиною ідіоми. Ідіому можна визначити як сталу фразу, семантично непрозору, значення якої не може бути виведена зі значень її складових. Ідіома є єдиною семантичною одиницею, яка має виразне емоційне забарвлення (Strazny, 2005, p. 494).

Оцінний характер є одним із головних показників фразеологічних одиниць і навіть вважається обов'язковим у їхньому семантичному наповненні. У сфері фразеології найбільш яскраво виражається національний спосіб світосприйняття. Вивчення семантики і внутрішньої форми фразеологічної одиниці дозволяє через усвідомлення смислових і питомих орієнтацій, зафіксованих у них, встановити особливості світобачення українського народу і реконструювати культурно-мовні архетипи, які розуміються як: культурні першообрази, уявлення-символи про людину, її місце в світі та суспільстві. Саме фразеологічні вирази становлять найбільший інтерес у цьому плані, адже вони безпосередньо відбивають позамовну дійсність і мають образно-символічну основу. Дослідження фразеології в аксіологічному аспекті дозволить виявити

специфічні риси менталітету нації, що зумовлені особливостями світосприйняття, системою моральних вимог, норм, цінностей і принципами виховання. У фразеологічному значенні знайшли вираження як культурні архетипи, так і сутнісні моменти географічної, геополітичної, господарчої, соціальної, політичної, релігійної, культурної реальностей, які виявили вплив на його формування.

Обов'язковість у фразеологічних одиницях експресивного, емотивно-експресивного або оцінного компонентів зумовлюється їх соціолінгвальною природою та значним прагматичним потенціалом фразеологізмів у комунікації. Так, ці одиниці, як продукти вторинного семіозису, є вторинними експресивними найменуваннями. А емоції та оцінка, особливо емоційна оцінка, вважається одним із важливіших принципів творення фразеологічної одиниці. Основою аксіологічних фразеологізмів є оцінно-експресивні та образно-естетичні метафори.

Оцінка охоплює в мові широкий діапазон одиниць. Мова відображає світ з різних боків. Перш за все в мові представлена об'єктивна реальність, предмети, їх властивості, дії, взаємовідносини. В мові також відображається взаємодія реальності та людини в різних аспектах, одним з яких є оцінний. Людина-мовець поділяє світ з точки зору його ціннісного характеру: добра та зла, користі та шкоди, хорошого та поганого тощо. Цей вторинний поділ є соціально обумовленим і відображеним в мовних структурах.

Оцінка як семантичне поняття означає наявність ціннісного аспекту значення мовних виразів, при якому суб'єкт оцінки вважає, що об'єкт оцінки є хорошим/поганим.

Оцінка як ціннісний аспект значення наявна в різноманітних мовних виразах. Вона може бути обмежена елементами меншими, ніж слово, а може характеризувати і групу слів, і ціле висловлювання. Про оцінну семантику говорять стосовно афіксів (*нес – несик*), слів (*хороший – поганий*). Існують цілі пласти лексики, що призначені для вираження оцінки. Це в першу прикметники та прислівники, які виявляють величезну різноманітність оцінної семантики (*гарний, прекрасний, жахливий, потворний*).

Оцінку міститься в найменуваннях предметів та дій та в цілих висловлюваннях. Оцінка може даватися за різними ознаками (важливість/неважливість, правда/неправда), проте основна сфера значень, які зазвичай вважаються оцінними, пов'язана з ознакою

добре/погано. Саме цей тип оцінки має на увазі висловлювання про цінності.

Важливим є розрізнення оцінки у вузькому смислі слова, як відмінність за ознакою добре/погано, від кваліфікації взагалі, більш широкого поняття, куди входить як власне оцінка, так і певний перелік інших властивостей, в тому числі параметричних (великий/маленький, вузький/широкий тощо).

Оцінка, вочевидь, є універсальною категорією, навряд чи існує мова, в якій відсутнє уявлення про добре/погане. Проте у способах вираження оцінних значень мови виявляють свою індивідуальність. Це пояснюється в першу чергу тим, що оцінка належить до інтенціонального аспекту мови, де картина світу в свідомості носія мови ускладнюється цілою низкою чинників. Можна припустити, що модальна рамка оцінки є також універсальною: так, при оцінці завжди тою чи іншою мірою присутні суб'єкт та об'єкт, у будь-якій мові оцінки означає наявність певної шкали та стереотипів.

Відмінності в різних мовах пояснюються не тільки особливістю власне семантичного складу, але й розмитим характером оцінних стереотипів. Ця особливість оцінки безпосередньо пов'язана з її прагматичним характером, зазначені чинники, беручи участь у ситуації спілкування, мають ще більш інтенсивний вплив.

Більшість фразеологізмів використовують метафори як основний механізм семантичного зрушення. Теорія концептуальної метафори, розроблена Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, пропонує деякі ідеї про те, як ми бачимо світ, який нас оточує. Використовуючи цю теорію, ми можемо запропонувати деякі концептуальні метафори, які є основою гендерних стереотипів (Lakoff & Johnson, 1980).

Метафори не обов'язково відображають саму реальність. Частіше вони показують людський спосіб сприйняття дійсності; як люди схильні і хочуть бачити світ. Подібність, яка зазвичай є основою метафори, може існувати лише в людському розумі, що виділяє одну особливість об'єкта і називає цей об'єкт відповідно до цієї функції. Стереотип є одним із основних джерел метафори. Деякі метафори побудовані на характеристиках, які важко сприйняти. Наприклад, коли ми порівнюємо людину із твариною на основі рис характеру чи поведінки (Geeraerts, 2007, p. 193). Застосовуючи цю тезу стосовно цієї роботи, ми можемо сказати, що народна свідомість бачить жінку як, наприклад, *a dragon, a cat, a wild cat*, а чоловіка – як *a wolf, a bull*. Отже, ми можемо сказати, що приклади в цій роботі близькі до класичних випадків, які наводяться у *The Cambridge handbook of*

metaphor and thought: *Man is a wolf, Our new salesman is a tiger, Harry's a pig, and You're trying to weasel out of this.*

Говорячи про гендер та відносини між обома статями, ми можемо виділити деякі стереотипи, які, ймовірно, універсальні для всіх мов. Існування цих стереотипів у різних мовах визначається тим же способом людського мислення, який не залежить від раси та етнічної приналежності та психологічних стереотипів.

Мабуть, у всіх культурах чоловік повинен бути сильним, щоб забезпечити життя сім'ї, і, навпаки, жінка, як правило, слабка, повинна зберігати будинок і так далі. Через стереотипи чоловіки розглядаються як більш незалежні, вільні у своїх рішеннях; жінки залежать від їхнього годувальника, їх вільна воля не дуже бажана.

Тим не менш, у фразеологізмах та прислів'ях також зустрічаються зовсім протилежні ситуації, коли жінки беруть провідну роль у сімейному житті і керують своїми чоловіками.

Подібні ролі не обов'язково існують у сучасному суспільстві, але вони все ще відбиті у мові як частина культурних традицій попередніх поколінь.

У межах революційного повороту уваги гуманітарних дисциплін до людини і розвитку антропоцентричного підходу до вивчення мови та мовлення бурхливий розвиток отримали дослідження, в яких людський фактор посідає домінуючу позицію: на передній план виступають проблеми виявлення закономірностей лінгвосеміотичного засвоєння людиною навколишнього матеріального світу та інформаційного простору, стратегічної побудови комунікації для реалізації людських потреб, структурування вигідного для комунікантів середовища.

Згідно антропоцентричного підходу в центрі аналізу лінгвістичних аспектів мовної комунікації є мовленнєва система як один із проявів людської діяльності. Людина є центральним фігурантом процесу пізнання світу, мірою всіх речей, вона є центром конструювання універсуму. Людина і суспільство в цілому впливають на мову, яка демонструє культурний розвиток нації, відображаючи у своїй системі все духовне життя людини, її особистісні якості, соціальну, професійну і культурну диференціацію суспільства. У мові відбивається суспільна свідомість, що забезпечує можливість комунікації.

Глобальне повернення до індивіда як носія мови і культури дозволяє розглянути у нових ракурсах і осмислити у новій системі координат те, що є специфічним для функціонування мови в

природних умовах, коли вона виступає в якості активного інструмента пізнання та комунікації реального індивіда – активного і упередженого, не тільки мислячого, але й завжди сповненого відчуттів та переживань. Повернення до людини значно розширює кордони лінгвістичних розвідок, залучаючи об'єкти, для розгляду яких традиційна лінгвістика не має відповідного інструментарію й котрі не вкладаються в запропоновані нею концептуальні схеми.

Важливим є усвідомлення того, що загальна антропоцентрична спрямованість сучасного гуманітарного знання сформувала наукові передумови для методологічно нового функціонально-комунікативного підходу до аналізу мови як чинника регуляції соціальної поведінки й відкрила нові перспективи вивчення функцій мови на тлі взаємовідносин між мовою та суспільством.

Специфіка прояву антропоцентричності в мовних одиницях полягає у невід'ємності етапів пізнання від особистості суб'єкта пізнання. До того ж, людина не тільки безпосередньо залучена до акту словотвору як суб'єкт номінації, але й опосередковано як її об'єкт, так як ототожнення оточення з людиною було та залишається незмінним прийомом пізнання та практичного освоєння світу. Тим самим, будь-яка мовна одиниця є, у першу чергу, виразом особистості свого творця як у сукупності ідей, так і на рівні її мовної подачі.

У процесі створення слова на першому місці стоїть соціальний чинник і саме він є одним із вирішальних чинників, які впливають на народження мовної одиниці. Будь-яке слово створюється для обслуговування діяльнісних ситуацій, так як лексика взагалі потрібна для відбиття когнітивної та фізичної діяльності людини.

Аналіз культурних феноменів пропонується не в термінах поведінки чи артефактів, а як системи знань та менталітету її носіїв (Brown, 2006, p. 98). Мова, таким чином, є фактом культури, складовою частиною культури, акумулює ключові концепти культури, культура вербалізується в мові, транслюється у знаках-словах. У мові відбувається і відображення взаємодії дійсності та людини з огляду на ціннісні характеристики. Кількість еталонів для опису фрагмента універсуму є обмеженою, одним з найбільш уживаних еталонів є людина. Ототожнення елементів дійсності з людиною відбувається в обох напрямках, тобто елементи світу описуються за допомогою, наприклад, соматизмів, у той же час і людина може бути охарактеризована номінаціями інших сфер.

Аналіз фразеологічних одиниць англійської мови показує, що є певна кількість гендерних стереотипів, які наявні у їх семантиці.

Ймовірно основним поділом в усіх культурах світу є те, що чоловік вважається сильним, а жінка слабкою, чоловік домінує, а жінка підкоряється. Проте, детальний аналіз показує, що така точка зору не завжди є правильною.

В нашому дослідженні ми пропонуємо поділ фразеологічних одиниць на декілька груп відповідно до їх семантики. Також, ми розглядаємо домени, які є джерелом метафоричного перенесення. Необхідно зазначити, що значна кількість фразеологізмів показують одночасне функціонування декількох стереотипів, а значення деяких одиниць перетинається.

Чоловік керує/чоловік сильний

Думка про силу чоловіка може бути репрезентована різними шляхами, чоловік може бути порівняний, наприклад, із залізним ковадлом, як це відбувається у прислів'ї *An iron anvil should have a hammer of feathers* (ТТЕМ, 1993, с. 5), або просто як такий, що зроблений із заліза – *man of iron* (ТТЕМ, 1993, с. 4). Сила чоловіка також може вербалізуватись за допомогою порівняння із прототиповою твариною, яка є символом сили – *bull-moose* (ТТЕМ, 1993, с. 60).

Те, що чоловік є сильним, за логікою приводить до висновку, що він є головною особою у відносинах. Мабуть однією із перших репрезентації такої думки є біблійна легенда, що жінка була створена із ребра чоловіка, що досі відображено у мові в номінації *Rib* «жінка» (ТТЕМ, 1993, с. 416). Також існує вираз, який однозначно стверджує таку думку *Every man is a king at home* (ТТЕМ, 1993, с. 50).

Ця ідея може бути виражена й іншими шляхами, наприклад, через образ того, що чоловік матеріально забезпечує сімейне життя, а жінка навіть шпильки купує із дозволу чоловіка – *pin-money* (ТТЕМ, 1993, с. 313). Думка, що дружина повинна знати своє місце подається також у прислів'ї *A wife knows enough that knows the goodman's breeks from petticoat* (ТТЕМ, 1993, с. 30). Дружина або кохана моряка, яка слідує за ним, позначається номінацією *a seagull* (ТТЕМ, 1993, с. 73), що також показує її як таку, що залежить від свого партнера.

Ми можемо припустити, що сталий вираз *Choose your bird out of a clean nest* (ТТЕМ, 1993, с. 149) також передає ідею того, що чоловік є головним у відносинах, оскільки саме він робить вибір. Опис поведінки, що притаманна лідеру, наявний також у прислів'ї *He that kisses his wife in the market-place/at the market-cross will have many to teach him* (ТТЕМ, 1993, с. 273). Інше прислів'я радить чоловікові

тримати дружину під контролем – *an ill wife and a new-kindled candle should have their heads hodden down* (ТТЕМ, 1993, с. 369).

Домінуючу роль чоловіка бачимо також у стародавньому виразі *Caesar's wife must be above suspicion* (ТТЕМ, 1993, с. 413). Нижчий статус жінки стосовно чоловіка можемо побачити також у фразеологічному звороті *Try it on the dog/hound* (ТТЕМ, 1993, с. 287), який пропонує випробувати щось небезпечно спочатку на дружині. Чоловік, який гордий від свого керівного становища описується як *man and shirt* (ТТЕМ, 1993, с. 27). Інший вираз наголошує на тому, що жінці не слід перебирати чоловіками, інакше вона залишиться самотньою – *She's waited of boots while clogs will not have her* (ТТЕМ, 1993, с. 272). Для чоловіка взагалі образливо бути порівняним із жінкою, що пояснює існування негативно забарвленого фразеологічного звороту *old woman* (ТТЕМ, 1993, с. 278).

Жінка керує

Не дивлячись на те, що чоловік зазвичай вважається сильним та лідером у сімейному житті та відносинах загалом, фразеологія часто містить стереотип, що жінка має провідну роль у родині, наприклад, номінація *white sergeant* «дружина» (ТТЕМ, 1993, с. 52), у якій реалізовано образ із військової сфери.

Домінуюча позиції дружини стосовно чоловіка може бути реалізована також через образ жінки, яка одягнута у чоловіче вбрання, тобто виконує функції головного члена родини – *She wears the breeches /trousers* (ТТЕМ, 1993, с. 30). Народна мудрість також знає, дружина є берегинею дому, що ілюструє сталий вираз *The wife is the key of the house* (ТТЕМ, 1993, с. 330).

Думка про жінку, яка любить покерувати та слабкого чоловіка, який підкоряється їй у всьому наявна у фразеологізмі *monkey-man* (ТТЕМ, 1993, с. 59). Ще один фразеологічний зворот говорить про чоловіка господині будинку, який виконує більшу частину роботи, але якого тримають осторонь і не показують на люди – *hidden treasure* (ТТЕМ, 1993, с. 88). Така ж сама ідея прослідковується у фразеологічних одиницях *on the gander-hill* (ТТЕМ, 1993, с. 144), *gander* (ТТЕМ, 1993, с. 143), *a gander-mooner* (ТТЕМ, 1993, с. 144). Вони описують чоловіка, чия дружина засуджена, а він чекає її як гусак гуску. У цих зворотах також присутня негативна конотація, що чоловік допустив існування такої ситуації.

Жінка може настільки домінувати, що чоловік порівнюється із її фартухом – *The cunning wife makes her husband her apron* (ТТЕМ, 1993, с. 314) або *apron-husband* (ТТЕМ, 1993, с. 314). Також іноді

трапляється. Що дружина навіть б'є чоловіка, що відображено у виразі *It's a sour reek!* (ТТЕМ, 1993, с. 367). Насильство та жорстокість є темою й фразеологічної одиниці *She combs his head with a three-legged stool* (ТТЕМ, 1993, с. 313). Іноді чоловікові навіть небезпечно повертатись додому, друзі в цьому випадку радять йому спочатку вкинути капелюх, щоб перевірити реакцію – *You'll have to throw your cap in first* (ТТЕМ, 1993, с. 329). Жінка також може залишити на чоловікові свій «фірмовий знак», тобто подряпину – *trade-mark* (ТТЕМ, 1993, с. 96).

Тип твердої та амбіційної жінки, яка зазвичай маніпулює слабшим чоловіком, позначається ім'ям персонажа Шекспіра *Lady Macbeth* (ТТЕМ, 1993, с. 410) або героїні іншого літературного твору – *Dragon Lady* (ТТЕМ, 1993, с. 284).

Затюканий чоловік згадується у фразеологічному звороті *Rides out with St George, but at home with St Michael* (ТТЕМ, 1993, с. 424), значення якого пояснюється образами того, що святий Георг їздить на коні, а святий Михайло на драконі. Також існує номінація, яка прямо називає чоловіка «затюканим» *henpecked* (ТТЕМ, 1993, с. 147). Дім, яким керує жінка, називають курником – *hen-house* (ТТЕМ, 1993, с. 147).

Образ жінки, що домінує у відносинах, бачимо й у звороті *The grey mare is the better horse* (ТТЕМ, 1993, с. 116). Жінка також показує свою керівну роль через постійні питання типу *Whither-go-ye? (Where are you going?)* (ТТЕМ, 1993, с. 280). Іноді жінка просто вимушена бути сильною через слабкість чоловіка, який поруч із нею *A sea wind changes less often than the mind of a weak man* (ТТЕМ, 1993, с. 70). Сильну жінку із чоловічим типом характеру називають *horse godmother* (ТТЕМ, 1993, с. 115). Часто чоловікові буває важко мати справу із жінкою або протистояти їй – *too hot to handle* (ТТЕМ, 1993, с. 193). Дружину, яка керує чоловіком, можуть називати залізною леді, про що свідчить номінація *iron maiden* (ТТЕМ, 1993, с. 262).

Дружина може займати провідну роль не тільки через свою силу, а й завдяки м'якості та лагідності – *A light hand makes a heavy wound* (ТТЕМ, 1993, с. 45). Та й загалом стверджується, що чоловік голова, а жінка – шия, яка крутить головою: *Man is the head – but woman turns it!* (ТТЕМ, 1993, с. 299).

Чоловік поганий (злий, жорстокий, жадібний)

Думка про те, що чоловік в принципі є поганим, є досить розповсюдженим стереотипом в англійській мовній свідомості. Наприклад, фразеологічний зворот *tied to the sour apple* (ТТЕМ, 1993,

с. 153), де поганий чоловік прирівнюється до кислого яблука. Те, що чоловік не звертає уваги на дружину, на те, що вона говорить, відображено у звороті *In vain does the mill clack if the miller is deaf* (ТТЕМ, 1993, с. 163).

Проте, не дивлячись на те, що чоловік в принципі поганий, прислів'я говорить, що для жінки краще мати поганого чоловіка, ніж не мати взагалі ніякого – *Better my hog dirty home than no hog at all* (ТТЕМ, 1993, с. 176). Таку ж думку знаходимо й у семантиці іншої одиниці – *Better sup with a cutty (small horn spoon) than want a spoon* (ТТЕМ, 1993, с. 356).

Класичним прикладом чоловіка-тирана є образ, який має коріння в літературі, – *bluebeard* (ТТЕМ, 1993, с. 394). Також порочність чоловіка може проявлятися у тому, що він живе за рахунок дружини – *The lass in the red petticoat* (ТТЕМ, 1993, с. 30). Байдужий чоловік описується у сталому виразі *None worse shod than the shoemaker's wife and the smith's mare* (ТТЕМ, 1993, с. 33), де використовується образ жінки, яка не отримує від чоловіка нічого. Погане ставлення до жінки вербалізоване і у фразеологічній одиниці *Never make a toil of pleasure, as the man said when he dug his wife's grave only three feet deep* (ТТЕМ, 1993, с. 323).

Чоловік має бути розумним, але якщо це не так, він вважається обмеженим і номінується *a splenk (splinter, such as runs underskin)* (ТТЕМ, 1993, с. 1). Також народна свідомість вважає, що чоловіки мають хижацьке ставлення до жінок, що підтверджується номінацією *a wolf* (ТТЕМ, 1993, с. 247). Якщо ж жінка була спокушена чоловіком, про неї говорять *sees/has seen a wolf* (ТТЕМ, 1993, с. 247). Якщо чоловік лякає жінку. Йому не слід очікувати доброго ставлення до себе, про що йдеться у звороті *scaring a bird is not the gate way to grip it* (ТТЕМ, 1993, с. 257).

Жінка погана (слабка, залежна)

Зла, агресивна жінка в англійській мові може бути представлена як *like a fish-wife* (ТТЕМ, 1993, с. 80). Інша ідіома, яка не вважає жінку хорошою, базована на весільних традиціях – *It was ne'er a good aiver (worn-out old carthorse) that flung at the boose/broose* (Incidentally, to run the bruise/broose was to ride a wedding race on horseback for a prize of a bowl of broth or a silk handkerchief) (ТТЕМ, 1993, с. 118).

Часто буває, що жінка багато бурчить, що характеризує її з поганої сторони, про що свідчить вираз *It is a good horse that never stumbles - and a good wife that never grumbles!* (ТТЕМ, 1993, с. 123).

Про погану дружину також йдеться й у приказці *He has flown high and let in a cow-flap at last* (ТТЕМ, 1993, с. 174). Народна свідомість часто закидає жінці, що вона не вміє передбачати і розраховувати майбутнє, свідченням чого його вираз *Like the wife that ne'er cries for the ladle till the fat runs over* (ТТЕМ, 1993, с. 349).

Жінка також часто вважається хижаком, який полює за чоловіками. Ціла група ідіом вербалізує такий стереотип: *amazon* (ТТЕМ, 1993, с. 389), *war-paint* (ТТЕМ, 1993, с. 57); *tiger-cat* (ТТЕМ, 1993, с. 58); *wild-cat* (ТТЕМ, 1993, с. 249); *cat* (ТТЕМ, 1993, с. 290); *dragon* (ТТЕМ, 1993, с. 388), *man-eater* (ТТЕМ, 1993, с. 58). Жінки, за англійською фразеологією, використовують різні мисливські способи, включаючи і *monkey-trap* (ТТЕМ, 1993, с. 59).

Ще одним поширеним стереотипом є те, що друга дружина гірша від першої, що підтверджує вираз *A dog in a deer's den* (ТТЕМ, 1993, с. 250).

Досить незвичним свідченням слабкості жінки є метафора із військової сфери *grass widow* (ТТЕМ, 1993, с. 63), яка походить із колоніальних часів, коли дружин офіцерів та дипломатів в Індії на спекотний сезон відсилали у більш прохолодні місця, де трава залишалась зеленою.

Жінка є відьмою

Із стародавніх часів жінок часто звинувачують у відьмовстві. Цей факт знайшов своє відображення і у мові. Найочевиднішою ілюстрацією цієї думки слугує номінація *witch* (ТТЕМ, 1993, с. 396) із значенням «чарівна молода жінка». Така жінка легко може причарувати чоловіка – *bewitch* (ТТЕМ, 1993, с. 396).

Іншим прикладом є приказка *The devil is beating his wife/grandmother (with a shoulder of mutton)* (ТТЕМ, 1993, с. 433), у якій йдеться про те, що жінки належать до відьомських сил. Ще один сталий вираз стверджує, що дружина походить від диявола – *He has a great fancy for marriage that goes to the devil for a wife* (ТТЕМ, 1993, с. 433). Жінки також часто є забобонними, що також пов'язується із чаклунством – *An old woman's rock-staff* (ТТЕМ, 1993, с. 14). Фольклор також часто співвідносить жінок із іншими темними силами, свідченням чого є номінація *a vamp* (ТТЕМ, 1993, с. 390) із значенням «гарна жінка, проти якої важко встояти».

Чоловік невірний

Існує достатньо велика кількість фразеологічних одиниць, які представляють чоловіка як невірну особу. Це дає підставу

виокремити такі одиниці в окрему групу, не дивлячись на те, що вони також передають загальну ідею стосовно того, що чоловік є поганим.

Яскравою ілюстрацією такої думки може бути ідіома *easy rider* (ТТЕМ, 1993, с. 122), що позначає чоловіка як такого, хто постійно знаходиться у пошуках жінки. Чоловік також є непостійним як *like a feather on a hill* (ТТЕМ, 1993, с. 238). Таку ж саму ідею передає і приказка *I ken by my cog who milks my cow* (ТТЕМ, 1993, с. 175). Також, в народній свідомості зазначено, що чоловік намагається усюди знайти задоволення – *All keys hang not at one wife's girdle* (ТТЕМ, 1993, с. 105). Ми можемо також віднести до концепту невірності і фразеологічний зворот *ball-and-chain* (ТТЕМ, 1993, с. 267), оскільки жінка у ньому розглядається як така, що перешкоджає свободі чоловіка. Коли дружини немає вдома, чоловік завжди готовий запросити друзів та гарно провести час – *out the besom / hang the broom out of the window* (ТТЕМ, 1993, с. 375). Один із сталих виразів навіть стверджує, що бути чесним для чоловіка – це щось надзвичайне *Of all crafts to be an honest man is the master craft* (ТТЕМ, 1993, с. 10).

Ідея стосунків на стороні з іншою жінкою репрезентована у фразеологізмі *Buy/Ride in old boots* (ТТЕМ, 1993, с. 35). Іноді чоловікові недостатньо однієї жінки, або він має обирати серед двох жінок, що стало основою для фразеологічної одиниці *An ass with two rapiers* (ТТЕМ, 1993, с. 124); *between hay and grass* (ТТЕМ, 1993, с. 157). Коли ж чоловік одружується, це прирівнюється до втрати свободи – *The married man must turn his staff into a stake* (ТТЕМ, 1993, с. 202). Чоловіка, який спокушає жінку, буквально називають «вбивцею» *assassin* (ТТЕМ, 1993, с. 259). Чоловік серед жінок почувається як кіт серед голубів – *the cat among the pigeons* (ТТЕМ, 1993, с. 294). Існує навіть номінація для позначення жінки, яку спокусив чоловік – *push-over* (ТТЕМ, 1993, с. 460).

Жінка невірна

Жінка також буває невірною згідно стереотипам, які наявні в англійській фразеології, наприклад *It is a bad hen that cackles in your house and lays in another's* (ТТЕМ, 1993, с. 148). Ідея жінки, яка фліртує та обманює, вербалізується у фразеологізмі *He thought he had got a gold finch, but it proved a wag tail* (ТТЕМ, 1993, с. 257). Невірна дружина може характеризуватись за допомогою образу із світу тварин – *Better a dog that roams than one that sits down* (ТТЕМ, 1993, с. 286). Про жінку, яка втратила цнотливість до весілля, можуть сказати *Damaged goods!* (ТТЕМ, 1993, с. 98). Також народна мовна свідомість

вважає, що жінка є ненадійною, що засвідчено у звороті *woman is a weathercock* (ТТЕМ, 1993, с. 427).

Жінка марно витрачає гроші

Ідея про те, що жінка часто витрачає гроші досить часто прослідковується у фразеології, наприклад, у прислів'ї *Don't throw your property out through the door with a spade while your husband is bringing it in through the window with a spoon* (ТТЕМ, 1993, с. 330). В той же час це прислів'я знову ж таки наголошує на тому, що в основному чоловік заробляє гроші для утримання родини. Ще одним прикладом того, що жінка не контролює гроші належним чином є вираз *If you sell your purse to your wife, give your breeks into the bargain* (ТТЕМ, 1993, с. 95). Також стереотипом вважається те, що жінка хоче виглядати молодшою, і тому витрачає на це багато грошей – *takes the grains out of her horns* (ТТЕМ, 1993, с. 126).

Жінка є скарбом

Фразеологічні одиниці часто підкреслюють думку, що жінка є скарбом, дорогоцінністю. Наприклад, чоловік має шукати достойну жінку, оскільки *A good wife must be bespoke, for there's none readymade* (ТТЕМ, 1993, с. 22). Не дивно, що якщо жінка є скарбом, вона варта найкращого одягу та речей – *Fine as Forty Poke's wife who dressed herself with primroses* (ТТЕМ, 1993, с. 395).

Ще один фразеологізм прямо називає жінку дорогоцінним каменем, який потребує відповідного ставлення – *Every jewel needs a setting* (ТТЕМ, 1993, с. 11). Оскільки жінка є справжнім скарбом, завоювати її нелегко, що підкреслюється у прислів'ї *You might as well try to catch a hare with thumping on a drum* (ТТЕМ, 1993, с. 111). Також хороша жінка дуже швидко виходить заміж, про що йдеться у звороті *The stone which is fit for the wall will not belong on the road* (ТТЕМ, 1993, с. 181).

Приваблива жінка описується цілою низкою фразеологізмів. Які базуються на метафорах із сфери смачного: *a basket of oranges* (ТТЕМ, 1993, с. 344); *meat without gravy* (ТТЕМ, 1993, с. 357); *jelly-roll* (ТТЕМ, 1993, с. 363); *drink on a stick* (ТТЕМ, 1993, с. 364). В той же час, на непривабливу жінку мало звертають увагу – *like a fat woman - all behind* (ТТЕМ, 1993, с. 309). Ніжну, делікатну жінку народна мудрість може порівняти із фарфоровою статуеткою – *china doll* (ТТЕМ, 1993, с. 478). Ще одним стереотипом стосовно жінки як справжнього скарбу є думка про те, що добра дружина здатна виправити поганого чоловіка *a good Jill may mend the bad Jack* (ТТЕМ, 1993, с. 396).

Жінка балакуча і свариться

Одним із стереотипів стосовно жінок є те, що вони дуже багато говорять. Не дивно, що цей стереотип знайшов відображення і у фразеологічному фонді мови, наприклад, *A young wife and a harvest goose* (ТТЕМ, 1993, с. 144). Ідея про балакучу жінку перегукується із думкою про дружину, від якої потрібно терпіти нескінченні розмови, про що йдеться у прислів'ї *If you would have a hen lay you must bear with her cackling* (ТТЕМ, 1993, с. 148). Народна мудрість на віть радить чоловікові залишити сварливу жінку дияволу – *Leave her on a land and let the devil flit her!* (ТТЕМ, 1993, с. 174). Також дружину, яку постійно свариться називають *apple-wife/apple-woman* (ТТЕМ, 1993, с. 382). Стереотип про дружину, яка безупинно свариться відображений навіть у назві *scolding wife* (ТТЕМ, 1993, с. 274) із значенням «тріскачка вартового». Якщо чоловіка постійно сварять, про нього говорять *He gets his meat in a riven cog* (ТТЕМ, 1993, с. 325) або *eats his kail in a riven dish* (ТТЕМ, 1993, с. 360).

Ще одним стереотипом, який пов'язаний із балакучістю, є те, що жінка не вміє зберігати таємницю. Це засвідчують вирази *Plow with the heifer* (ТТЕМ, 1993, с. 178); *The hen reveals her nest by cackling* (ТТЕМ, 1993, с. 149). Завдяки своїй балакучості жінка завжди може знайти пояснення своїм помилкам, про що йдеться у зворотах *As hard to find a woman without an excuse as a hare without a muse* (ТТЕМ, 1993, с. 111).

Іноді жінка сварить чоловіка не на людях, а один на один, що фразеологізм іронічно називає закулісною лекцією – *curtain lecture* (ТТЕМ, 1993, с. 372). Стереотип балакучої жінки підтверджує ще ціла низка фразеологічних одиниць: *clip-clouts* (ТТЕМ, 1993, с. 32); *worse than a clocking hen* (ТТЕМ, 1993, с. 149); *past clocking time* (ТТЕМ, 1993, с. 149); *mill-clapper* (a woman's tongue) (ТТЕМ, 1993, с. 163); *pigeon* (ТТЕМ, 1993, с. 464); *There is nothing sharper than a woman's tongue* (ТТЕМ, 1993, с. 191); *magpie* (chatterbox) (ТТЕМ, 1993, с. 241); *vixen* (quarrelsome woman) (ТТЕМ, 1993, с. 248); *busy as a woman's tongue* (ТТЕМ, 1993, с. 280); *a woman's strength is in her tongue* (ТТЕМ, 1993, с. 302). Також народна мудрість радить чоловікові не звертати великої уваги на буркотіння дружини – *He who cannot bear the clapper should not pull the bell* (ТТЕМ, 1993, с. 428).

Жінка повинна вести господарство

Вважається, що жінка повинна вести господарство, підтримувати лад у домі, виконувати усі домашні справи. Яскравим прикладом такого стереотипу у фразеології є вислів *busy as a wife at*

an oven (ТТЕМ, 1993, с. 351). Те, що жінка мусить багато працювати, в той час як чоловік уникає домашніх обов'язків, відображено у приказці *sleep like a dog when the wife's baking* (ТТЕМ, 1993, с. 287). Якщо жінка нічого не робить, народна мовна свідомість погано до цього ставиться – *little kens the wife that sits by the fire* (ТТЕМ, 1993, с. 366).

Жінка повинна вести господарство, відповідно до традиційної народної культури, їй не слід бути занадто освіченою, інакше її будуть зневажливо називати *bluestocking* (ТТЕМ, 1993, с. 30). Розумні жінки взагалі не надто користуються популярністю серед чоловіків, цей стереотип відображено у пораді *Avoid the woman that has too many nicks in her horn* (ТТЕМ, 1993, с. 126).

Одним із головних обов'язків жінки є догляд за дітьми. Цей стереотип засвідчують фразеологічні одиниці *It is a poor hen that can't scratch for one chick* (ТТЕМ, 1993, с. 149), *throng as Beck wife; throng (busy, overworked)* (ТТЕМ, 1993, с. 375), *as Throp's wife, when she hanged herself in her garter/the dishcloth* (based on the archetype of a house wife always busy over trifles) (ТТЕМ, 1993, с. 375); *His wife cries five loaves a penny* (ТТЕМ, 1993, с. 382).

Чоловік і жінка мають підходити одне одному

Фразеологічні одиниці англійської мови також передають ідею, що чоловік та жінка мають підходити одне одному, мати спільні погляди, однакове ставлення до певних речей. Наприклад, *tally-husband* (ТТЕМ, 1993, с. 19), *tally-wife* (ТТЕМ, 1993, с. 19), *live tally* (ТТЕМ, 1993, с. 19), виразі, що базуються на образі збігу кольорів. Ще одним варіантом репрезентації подібної ідеї є образ двох частин єдиного цілого – *such cup, such cover* (ТТЕМ, 1993, с. 335). Образ чашки та кришки до неї вербалізується і у прислів'ї *Fair is the weather when cup and cover hold together* (ТТЕМ, 1993, с. 335). Так само єдність двох предметів передається у звороті *The shoe will hold with the sole* (ТТЕМ, 1993, с. 33). Нерозривність чоловіка та дружини передається і через образ дерева та його кори – *Ne'er meddle/put hand between the bark and the tree* (ТТЕМ, 1993, с. 187). Ще одним підтвердженням такого стереотипу є образ споживання однакової їжі *take gruel together* (ТТЕМ, 1993, с. 359).

Образ повної несумісності також відомий в англійській фразеології, наприклад, *When the husband is fire and the wife tow, the devil easily sets all in a flame* (ТТЕМ, 1993, с. 434).

Результати семантичного аналізу англійських фразеологізмів, що є носіями гендерних стереотипів можемо підсумувати у вигляді таблиці.

Таблиця 1.
Семантичні сфери гендерних стереотипів в англійській фразеології

Стереотип	Приклади	Джерело метафоричного перенесення
Чоловік керує/чоловік сильний	<i>man of iron; Every man is a king at home</i>	Метали, керівник
Жінка керує	<i>monkey-man; apron-husband;</i>	Тварини, виконання господарчих обов'язків
Чоловік поганий (злий, жорстокий)	<i>tied to the sour apple; Better my hog dirty home than no hog at all; sees / has seen a wolf.</i>	Їжа, тварини
Жінка погана (слабка, залежна)	<i>tiger-cat; like a fish-wife</i>	Тварини
Жінка є відьмою	<i>He has a great fancy for marriage that goes to the devil for a wife; vamp</i>	Потойбічні сили
Чоловік невірний	<i>easy rider; An ass with two panniers; the cat among the pigeons</i>	Тварини, легковажне життя
Жінка невірна	<i>It is a bad hen that cackles in your house and lays in another's; Damaged goods!</i>	Тварини, ремесла
Жінка марнує гроші	<i>If you sell your purse to your wife, give your breeks into the bargain</i>	Сімейні стосунки
Жінка є скарбом	<i>A good wife must be bespoke, for there's</i>	Ремесла, дорожності, їжа

	<i>none readymade; Every jewel needs a setting; a basket of oranges</i>	
Жінка балакуча і сварлива	<i>curtain lecture; worse than a clocking hen; There is nothing sharper than a woman's tongue</i>	Сімейні відносини, тварини
Жінка повинна вести господарство	<i>busy as a wife at an oven; It is a poor hen that can't scratch for one chick</i>	Тварини, господарські обов'язки
Чоловік та жінка мають підходити одне одному	<i>live tally; such cup, such cover</i>	Кольори, ремесла

Аналіз гендерних стереотипів в українській фразеології показує, що вони подібні до тих, що наявні в англійській мові.

Чоловік керує

Вважається, що чоловік має бути сильним, що природно робить його лідером. Сила чоловіка експлікується у фразеології, зокрема в одиниці *Здоровий, як лось* (УПП, 2004, с. 383). Один із фразеологізмів також стверджує, що жінка не є головним у житті чоловіка – *Послідня в попа жінка* (УПП, 2004, с. 254). Більш важливим для чоловіка є свобода та незалежність, що підкріплюється приказкою *Торба мені жінка, кий у мене братом!* (УПП, 2004, с. 229). Шлюб взагалі розглядається як втрата волі, цей стереотип відображено у низці фразеологізмів та малих фольклорних форм: *Оженитись – не напасть, та щоб, женившись, не пропасть* (УПП, 2004, с. 392); *Не страшно женитись, а страшно журитись* (УПП, 2004, с. 392); *Не квапся женитися, бо ще тобі жінка стане костію в горлі – її Бог сотворив з кості* (УПП, 2004, с. 392); *Хто рано одружиця, той вік не натужиця* (УПП, 2004, с. 392). Той самий мотив наявний і в інших мовних одиницях – *Хоч сам згине, хоч жінка покине* (УПП, 2004, с. 252); *Козак оженився, неначе упився* (УПП, 2004, с. 399); *Оженився, як на льоду обломився* (УПП, 2004, с. 399). У той же час чоловікові складно без жінки, що також бачимо у фразеології – *Без жінки, як без кішки* (УПП, 2004, с. 400). Потяг до волі і мандрів як

притаманний чоловікові вербалізований ще й в одиниці *Чоловік там рідко умірає, де ся рождає* (УПП, 2004, с. 459).

Згідно народним стереотипам, жінка часто розглядається лише як додаток до чоловіка – *Козак на коні їздить, а дівчина родиця, та й козаку згодиця* (УПП, 2004, с. 388) or *Дівчина родиця, а козак на коня садовиця* (УПП, 2004, с. 388). Жінка є залежною від свого чоловіка, про що йдеться у *У нас така приповедінка: де парубок, там и дівка* (УПП, 2004, с. 388). Чоловік також має забезпечувати існування родини, інакше він нічого не вартий – *Трясітєся рубці, дивітєся молодці: хоч сорочки не маю, женитися думаю* (УПП, 2004, с. 392).

Стереотип про те, що жінка не може займати керівну роль стверджує група мовних одиниць: *Ще сорока не побіліла, щоб жінка чоловіка біла* (УПП, 2004, с. 401); *Біла жінка чоловіка, пішла позивати: присудили чоловіку ще жінку прохати* (УПП, 2004, с. 401); *Хотіла баба видри, та насилу сама видралась* (УПП, 2004, с. 119); *Світ світом, не була баба війтом, та й не буде ніколи* (УПП, 2004, с. 261).

Одночасно обов'язком чоловіка є дбати про жінку і родину – *Хати и жінку все треба покривати* (УПП, 2004, с. 400).

Одним із проявів стереотипу про жіночу слабкість є її залежність від чоловіка. Таку ідею бачимо у багатьох мовних одиницях, які можуть бути віднесені також і до інших груп: *Дівка як верба: де посади, там приймеця* (УПП, 2004, с. 393); *Жінка лозинка: куди схоч, похилиш* (УПП, 2004, с. 400); *Жінка, як торба: що положиш, те й несе* (УПП, 2004, с. 400); *Жінка, як жилка: коли схоч, потягнеш* (УПП, 2004, с. 400); *Жінка без мужа і питу недужа* (УПП, 2004, с. 400). Повну залежність жінки експлікують і прислів'я *Куди голка, туди й нитка, куди чоловік, туди й жінка* (УПП, 2004, с. 400); *Де парубок, там и дівка* (УПП, 2004, с. 388).

Чоловік поганий (злий, жорстокий)

Стереотипи української фразеології вказують на те, що чоловік буває грубим щодо жінки, наприклад, *На те циган матку б'є, щоб його жінка боялась* (УПП, 2004, с. 199). Той самий стереотип, що чоловік може навіть бити дружину бачимо і в інших виразах: *Так мене, мамо, хлопці люблять, що за кулаками світа не бачу* (УПП, 2004, с. 388); *Дались у знаки чоловіка кулаки* (УПП, 2004, с. 405) та *За кулаками від хлопців дівка світа не бачить* (УПП, 2004, с. 388). Іноді дружина повинна навіть ховатись від жорстокого чоловіка – *Жінка Івася боялася, під припечок сховалася* (УПП, 2004, с. 217).

Стереотипи таких стосунків між двома статями проявляються також у порадах чоловікам стосовно того, як поводитись з жінками: *Люби як душу, а труси, як грушу* (УПП, 2004, с. 403); *Серцем люби, а руками тряси* (УПП, 2004, с. 403); *Коли жінку почав бити, то й будеш бити, а не починав, то й не починай* (УПП, 2004, с. 403); *Чоловік винен, що жінка ледаща* (УПП, 2004, с. 403); *Нащо мені казна, коли жінка без ума* (УПП, 2004, с. 403).

Чоловік також може бути п'яничкою, що також негативно впливає на стосунки – *Чоловік не скотина – більш відра не вип'є* (УПП, 2004, с. 507); *Я такий чоловік: як візьму, то й вип'ю* (УПП, 2004, с. 511).

Як і в англійській фразеології, в українській мові також бачимо мотив чоловіка-хижака, для якого жінка свого роду здобич: *Поглядає, як вовк на ягницю* (УПП, 2004, с. 390); *Дивиця, як вовк на козу* (УПП, 2004, с. 390).

Також зазначимо існування стереотипу, що жінка цікава чоловікові лише до того часу, поки він намагається «завоювати» її – *До весілля дівка гарна, а там хоч покинь* (УПП, 2004, с. 399).

Жінка може навіть розглядатись як свого роду майно, яке можна продати – *Женився – зажурився, продав жінку за сопілку, а сам ходить, як бугай* (УПП, 2004, с. 399).

Жінка погана (слабка, залежна)

Одним із стереотипів української ідіоматики є те, що жінка любить добре попоїсти. Підтверджуємо таку думку наступними мовними одиницями: *Жінка сало гамнула, та на kota звернула* (УПП, 2004, с. 205); *Чоловік за поріг, а жінка за пиріг* (УПП, 2004, с. 402); *Ти, чоловіче, їж борщик, а я буду м'ясе, бо мене дитина ссе* (УПП, 2004, с. 403); *Чи моєму чоловікові ще лиха треба? чи пруску варю – юшка за ним; чи яйця варю – юшка за ним* (УПП, 2004, с. 403); *Баба з нехочу ціле порося ззіла* (УПП, 2004, с. 246). Той самий мотив прослідковуємо і у приказці *Свинка та жінка один мають нрав* (УПП, 2004, с. 363). Також відзначимо стереотип, що на додаток до їжі, жінки любляють і алкоголь – *Що п'яна жінка, що скажена кішка* (УПП, 2004, с. 363). Пов'язаним із цією темою є і прислів'я *Коли моя жінка така, то нехай свині борошно ідять* (УПП, 2004, с. 158).

Стереотипи також часто звинувачують жінок у брехливості. Підтвердженням цієї тези є наступні мовні одиниці: *Не вірь ніколи жінці, коняці й собаці* (УПП, 2004, с. 363); *То й не жінка, як сім раз на день не обманить чоловіка* (УПП, 2004, с. 402); *Ще добра жінка, як сім раз на день обдурить* (УПП, 2004, с. 402); *Добра жінка*

дванадцять раз на день одурить, а як яка, то и без числа (УПП, 2004, с. 402); *Не кажи, сестро, чоловікові усеї правди – кажи тільки по коліна* (УПП, 2004, с. 405). З цією думкою пов'язана і одиниця *Не жонатому пху, а жонатому й жінка в очі наплює* (УПП, 2004, с. 393).

Фразеологія української мови також засвідчує народний стереотип, що жінки часто хворіють, або удають хворобу: *Як прийшли жнива, то й жінка крива* (УПП, 2004, с. 481); *Як прийшла косовиця, то и жінка кородиця* (УПП, 2004, с. 481); *Прийшли жнива, ходить жінка як нежива; а як прийшла Покрова, то й жінка здорова* (УПП, 2004, с. 481).

Ще одним звинуваченням у бік жінок є те, що вони люблять похвалитись – *Погана та дівка, що сама себе хвалить* (УПП, 2004, с. 146).

Загалом, жінка може бути настільки поганою, що *Ні продати, ні проміняти: лучче було не брати* (УПП, 2004, с. 399). Одруження з поганою жінкою приносить чоловікові лише горе: *Не мав лиха, так оженився* (УПП, 2004, с. 399); *Оженився, то вже і зажурився* (УПП, 2004, с. 399); *Де лихая жінка в хаті, там добра не сподіватись* (УПП, 2004, с. 617).

Стереотипи також говорять про те, що жінки спокушають чоловіків – *Не могла звабити калачем, а потім тяжко було відбити бичем* (УПП, 2004, с. 390).

Також українська фразеологія говорить про те, що жінка намагається бути на керівних позиціях, що не вважається позитивом – *На що тому жінка молода, кого и стара за чуприну водить!* (УПП, 2004, с. 403). Зазначимо, що на відміну від англійської мови, нами знайдена лише одна подібна ідіома в українській мові, що не дозволяє виокремлення окремої групи.

Жінка є відьмою

Цей стереотип стосовно жінок відображений в українській мові так само як і в англійській: *Баба з некла родом* (УПП, 2004, с. 47); *І баба з хлопцем і біс – в єдном цеху ходить* (УПП, 2004, с. 363); *Біда бабу породила, а біду чортова мати* (УПП, 2004, с. 401); *Баба та чорт то собі рідня* (УПП, 2004, с. 402).

Чоловік невірний

Чоловік також часто сприймається стереотипно як такий, що схильний до невірності. Фразеологічні звороти часто не роблять поділ між тим, хто саме із подружжя винен, наголошуючи на неприйнятності такої поведінки: *Як би він ні жив, та жив, аби в чужу гречку не вскакував* (УПП, 2004, с. 391); *В кропиві шлюб брав*

(УПП, 2004, с. 391); *У гречку скочив та и вворвав* (УПП, 2004, с. 391); *Не скакай у чужу гречку, бо лихо тобі буде* (УПП, 2004, с. 391). Чоловік також звинувачується у брехливості, наприклад, *Тільки що задумаєш свататись, то й станеш зараз брехати: без брехні ні жоден чоловік не сватався* (УПП, 2004, с. 397).

Стереотипною є також точка зору, що чоловік непостійний і схильний до зради – *Блажен муж, до школи не дуж, до церкви слизько, до дівчат близько* (УПП, 2004, с. 390); *Баба сужена, а кума люблена* (УПП, 2004, с. 362). Особливо це притаманно старіючим чоловікам, що підтверджується низкою мовних одиниць: *Як волосся сивіє, то чоловік дуріє* (УПП, 2004, с. 387); *Сідини в голову, а чорт в бороду* (УПП, 2004, с. 617); *Чоловік старіє, а чортяка під бік* (УПП, 2004, с. 617); *І старому собаці дригають жили* (УПП, 2004, с. 617); *І в старім пецу часом чорт палаєть* (УПП, 2004, с. 617); *І в старій печі дідько топить* (УПП, 2004, с. 617). Особливо цікавим для чоловіка є чужа жінка – *Гарна дівка, як засватана* (УПП, 2004, с. 246).

Українська фразеологія також наголошує, що краще бути вірним у стосунках – *Перша жінка од Бога, друга од людей, а третя од чорта* (УПП, 2004, с. 400) and *Смерть та жена від Бога призначена* (УПП, 2004, с. 400).

Жінка невірна

Такий стереотип ми відзначаємо в українських ідіомах, так само як і в англійських. Наприклад, жінка прирівнюється до бджоли, яка летить на будь-який цвіт – *Бджола летить на любий цвіт* (УПП, 2004, с. 388). Ідея невірної жінки передається і у сталому виразі *Два коти до одной мишки не помістиця* (УПП, 2004, с. 391).

З точки зору народної свідомості втрата дівочості до шлюбу також вважається варіантом жіночої невірності. Одночасно, такі фразеологізми можуть бути віднесені і до групи «чоловік поганий», оскільки вони описують ситуацію, коли чоловік спокусив жінку: *В кропиві шлюб брав* (УПП, 2004, с. 391); *У горох ускакнула* (УПП, 2004, с. 391); *Уже тобі не вінок носити* (УПП, 2004, с. 391); *Тепер же пропав мій віночок* (УПП, 2004, с. 391); *Росчесав їй косу до вінця* (УПП, 2004, с. 391); *Скакає в гречку* (УПП, 2004, с. 391); *У гречку скочив та и вворвав* (УПП, 2004, с. 391); *Як би він ні жив, та жив, аби в чужу гречку не вскакував* (УПП, 2004, с. 391); *Дівочий стид до порога: аби персягнула, так и забула* (УПП, 2004, с. 390); *Як не дівка, йди до дідька* (УПП, 2004, с. 248).

Жінка – це скарб

Цей стереотип також наявний в обох досліджуваних мовах. Наприклад: *Ю чоловік не може уявити собі життя без жінки – Як же воно буде? жінка там, а я тут!* (УПП, 2004, с. 355). Мабуть і наступний зворот може бути віднесений до цієї групи, оскільки жінка в ньому розглядається як неабияка цінність – *Жінки та коня нікому не давай* (УПП, 2004, с. 363); *Люльки та жінки ніколи не позичай* (УПП, 2004, с. 363).

Добра жінка – це справжній скарб для чоловіка, про що йдеться у *Брат любить сестру багату, а чоловік жінку здорову* (УПП, 2004, с. 363); *Жінка хоч корова, аби здорова* (УПП, 2004, с. 400). Гарна жінка може стати центром всесвіту чоловіка, що затьмарює усі інші об'єкти – *У око запала* (УПП, 2004, с. 388).

Жінка може навіть порівнюватись із золотом – *Солом'яний парубок, а золоту дівку бере* (УПП, 2004, с. 396). Також, як і в англійській мові. В українській мові бачимо метафоричне порівняння жінки із чимось смачним або фітометафори: *Дівка, як ягідка* (УПП, 2004, с. 377); *Молода й хороша, як ягодка* (УПП, 2004, с. 377); *Червона, як ягода* (УПП, 2004, с. 377); *Червоне, як калина* (УПП, 2004, с. 377); *Таке хороше, як калина* (УПП, 2004, с. 377); *Дівчина, що в лузі калина* (УПП, 2004, с. 377); *Гарна дівка, як маківка* (УПП, 2004, с. 378); *Дівка – як тополя* (УПП, 2004, с. 378).

Зазначимо також і наявність стереотипу, що жінка чогось варта доки молода і гарна – *Коли б літа вернулися, то б и хлопці горнулися* (УПП, 2004, с. 388); *Сніп з бородою, а козак з молодістю* (УПП, 2004, с. 388).

Загалом, добра жінка – це благословення для чоловіка, а погана – навпаки: *Добра жінка мужові свому вінець, а зла кінець* (УПП, 2004, с. 400).

Жінка балакуча і свариться

Балакучість жінки є доволі розповсюдженим стереотипом, що засвідчують численні фразеологічні одиниці та малі фольклорні форми: *Жінка и кам'яну гору пересіче* (УПП, 2004, с. 402); *Жінки, як сороки* (УПП, 2004, с. 402); *В баби язик, як лопатань* (УПП, 2004, с. 402); *Як дві бабі та гуска, то весь базар* (УПП, 2004, с. 402); *Дві бабі – торг, а три – ярмарка* (УПП, 2004, с. 402); *Сім баб – своє підторжя* (УПП, 2004, с. 402); *Де баб сім, там торг зовсім* (УПП, 2004, с. 402); *Де дві баби да три жаби зберуця умісті, не переспорить їх чоловіка й двісті* (УПП, 2004, с. 402); *Діжи не перемісити, а жінки не перебити* (УПП, 2004, с. 363).

Одним з результатів балакучості є те, що жінка не вміє зберігати секрети – *Жінка хіба те утає, чого не знає* (УПП, 2004, с. 606). Отже, народна мовна свідомість радить не розповідати жінці про серйозні речі – *Жінці правди не кажи, чужої дитини не бери, з панами не братайся* (УПП, 2004, с. 363).

Думка про жінку як про таку, що любить сваритися також наявна в українській фразеології, наприклад, *Що бішена кішка, що понеділкова жінка* (УПП, 2004, с. 363). Але часто буває й таке, що чоловік не звертає уваги на балачки чи сварку дружини: *Сердилась баба на діда, а дід того не відав* (УПП, 2004, с. 183); *Сердилась баба на торг, а торг того й не чує* (УПП, 2004, с. 262); *Баба з воза – кобилі легше* (УПП, 2004, с. 262).

Жінка має вести господарство

Цей стереотип також є однаковим для обох мов. Згідно нього, жінка повинна дбати про оселю, наприклад, *Не гаразд – жінка ледащо: не зварить, не спече, коли нема що* (УПП, 2004, с. 159). Іноді єдиною метою одруження є мати особу, яка буде вести господарство, прати та лагодити одяг: *Нема кому ні обіпрать, ні облатать: треба женитися* (УПП, 2004, с. 392); *Як сорочка біла, то й жінка мила* (УПП, 2004, с. 400). Жінка має наводити лад в оселі – *Добра дівка – як старости йдуть, тоді мете* (УПП, 2004, с. 397).

У будь-якому випадку стереотипом є те, що жінка не повинна бути ледачою – *Лучче чорта затримать, ніж ледачу жінку мать* (УПП, 2004, с. 403); *Чоловік винен, що жінка ледаща* (УПП, 2004, с. 403). Вона має в першу чергу дбати про дім і родину, а не про себе, що зазначено у *Жінка княгинька, а хата не метена* (УПП, 2004, с. 404).

Чоловік та жінка мають підходити одне одному

Деякі українські ідіоми також передають ідею, яка була зазначена при аналізі англійської фразеології. Чоловік та жінка мають підходити одне одному: *Як Хомка, так його и жонка* (УПП, 2004, с. 358); *Який дідько з Хімка, така ёго жінка* (УПП, 2004, с. 358); *Який чорт з Шишка, така його й жінка* (УПП, 2004, с. 359); *Що дід, що баба, то една рада* (УПП, 2004, с. 359). Гарна пара може вербалізуватись через ідею справжнього кохання – *Вірному коханню и Бог не противник* (УПП, 2004, с. 388). Стосунки у шлюбі мають бути серйозними і подружжя мають піклуватись одне про одного *Жінка не черевик: из ноги не скинеш* (УПП, 2004, с. 392).

Одруження взагалі є дуже важливою справою, і потенційні партнери мають усе добре розважити – *Зашлюбитись не дощик*

перечекати (УПП, 2004, с. 392); *Заміж йти – не дощову годину перестоять* (УПП, 2004, с. 392). Хоча у наступному виразі і йдеться про зраду, але основна ідея, що люди мають бути постійними у стосунках *Як против сонця води не напиться, так з чужою жоною, або з мужем чужим не нажитися* (УПП, 2004, с. 391). Таку ж ідею ми зазначаємо і у звороті *Кожна птиця знайде свого гриця* (УПП, 2004, с. 393).

Якщо ж партнери не підходять одне одному, вони не можуть дійти згоди: *Де муж старий, а жінка молода, там рідко згода* (УПП, 2004, с. 404); *Не так чоловік мішком, як жінка горшком рознесуть з дому* (УПП, 2004, с. 479); *Казав парубок – дівка нічого, а вийшло казнащо* (УПП, 2004, с. 342).

Результати аналізу можуть бути підсумовані у вигляді таблиці.

Таблиця 2.

Семантичні сфери гендерних стереотипів в англійській фразеології

Стереотип	Приклади	Джерело метафоричного перенесення
Чоловік керує/чоловік сильний	<i>Здоровий, як лось; Козак оженився, неначе упився; У нас така приповедінка: де парубок, там и дівка; Жінка лозинка: куди схоч, похилиш</i>	Тварини, свобода, сімейні стосунки
Чоловік поганий (злий, жорстокий)	<i>Дались у знаки чоловіка кулаки; Чоловік не скотина – більш відра не вип'є</i>	Сімейні відносини, алкоголь
Жінка погана (слабка, залежна)	<i>Чоловік за поріг, а жінка за пиріг; Ще добра жінка, як сім раз на день обдурить; Як прийшли жнива, то й жінка крива</i>	Гастросфера, омана, ледачість

Жінка є відьмою	<i>Баба з пекла родом</i>	Потойбічні сили
Чоловік невірний	<i>Як би він ні жив, та жив, аби в чужу гречку не вскакував; Як волосся сивіє, то чоловік дуріє</i>	Зрада, вік
Жінка невірна	<i>Бджола летить на любий цвіт; У горох ускакнула</i>	Зрада
Жінка є скарбом	<i>Жінки та коня нікому не давай; Дівка, як ягідка;</i>	Цінності, їжа
Жінка балакуча і свариться	<i>Жінки, як сороки; Дві бабі – торг, а три – ярмарка; Жінка хіба те утає, чого не знає</i>	Тваринна сфера, таємниця
Жінка повинна вести господарство	<i>Нема кому ні обіпрать, ні облатать: треба женитися</i>	Домашні обов'язки
Чоловік та жінка мають підходити одне одному	<i>Що дід, що баба, то єдна рада; Кожна птиця знайде свого гриця</i>	Подібність

Порівнюючи гендерні стереотипи в англійській та українській мовах, ми можемо побачити, що вони майже повністю подібні. Семантичні паралелі наявні в обох мовах. В цьому підрозділі ми не надаємо посилань на словник, оскільки для ілюстрації використовуємо одиниці, які були наведені вище.

В обох мовах чоловік розглядається як такий, що займає керівну позицію. У наявних у фразеології стереотипах він репрезентується як сильний (*man of iron; bull-moose; Здоровий, як лось*), незалежний (*Чоловік там рідко умирає, де ся рождає*), який керує родиною (*Every man is a king at home; У нас така приповідка: де парубок, там и дівка; Світ світом, не була баба вїтом, та й не буде ніколи*), він робить вибір (*Choose your bird out of a clean nest; Жінка лозинка: куди схоч, похилиш; Жінка, як торба: що положиш, те й несе*).

У той же час стереотипи в англійській фразеології часто наголошують на ідеї домінування жінки в родині, що не було виявлено у відібраних українських мовних одиницях (*She wears the breeches /trousers; monkey-man; apron-husband; Man is the head – but woman turns it!*).

В обох мовах чоловік часто розглядається як жорстокий та схильний до насильства (*a wolf; Люби як душу, а трусю, як грушу; Жінка Івася боялася, під припечок сховалася*); такий, що полюбляє випити (*Better my hog dirty home than no hog at all; Чоловік не скотина – більш відра не вип'є; Я такий чоловік: як візьму, то й вип'ю*); неуважний до жінки (*In vain does the mill clack if the miller is deaf; Женився – зажурився, продав жінку за сопілку*).

Стереотипним в обох мовах часто є підкреслення недоліків жінки. Вона може бути схильна до сварки та образ (*like a fish-wife; Ні продати, ні проміняти: лучче було не братиш*); мати хижі наміри (*tiger-cat*); залежною (*grass widow*); схильною до омани (*То й не жінка, як сім раз на день не обманить чоловіка*); схильною смачно поїсти (*Чоловік за поріг, а жінка за пиріг*).

В обох мовах фразеологічні одиниці звинувачують жінок у контактах із темними силами: *He has a great fancy for marriage that goes to the devil for a wife; a vamp; bewitch; Баба з пекла родом; Баба та чорт то собі рідня*.

Стереотип невірності обох статей також наявний в обох досліджуваних мовах: *like a feather on a hill; the cat among the pigeons; He thought he had got a gold finch, but it proved a wag tail; Як би він ні жив, та жив, аби в чужу гречку не вскакував; Сідини в голову, а чорт в бороду; У гречку скочив та и вворвав*.

В обох мовах жінка розглядається як справжній скарб, який потрібно берегти та цінувати – *A good wife must be bespoke, for there's none readymade; drink on a stick; Дівка, як ягідка; Гарна дівка, як маківка*.

Ще одним спільним стереотипом, який прослідковується і в англійській, і в українській мовах, є балакучість жінки: *If you would have a hen lay you must bear with her cackling; As hard to find a woman without an excuse as a hare without a muse; There is nothing sharper than a woman's tongue; Жінка и кам'яну гору пересіче; Дві бабі – торг, а три – ярмарка; Жінка хіба те утає, чого не знає*.

Фразеологічні одиниці обох мов також вважають, що жінка повинна дбати про родину та господарство: *busy as a wife at an oven*;

little kens the wife that sits by the fire; Нема кому ні обіпрать, ні облатать: треба женитися; Як сорочка біла, то й жінка мила.

Стереотип про те, що чоловік та жінка мають підходити одне одному також бачимо в обох мовах: *live tally; The shoe will hold with the sole; Який чорт з Шишка, така його й жінка; Що дід, що баба, то една рада.*

Результати контрастивного аналізу можемо представити у вигляді таблиці.

Таблиця 3.

Гендерні стереотипи в англійській та українській мовах

Стереотип	Англійська мова	Українська мова
Чоловік керує/чоловік сильний	+	+
Жінка керує	+	-
Чоловік поганий (злий, жорстокий)	+	+
Жінка погана (слабка, залежна)	+	+
Жінка пов'язана із відьомством	+	+
Чоловік невірний	+	+
Жінка невірна	+	+
Жінка витрачає гроші	+	-
Жінка – це скарб	+	+
Жінка балакуча і любить сваритись	+	+
Жінка повинна дбати про родину і господарство	+	+
Чоловік та жінка мають підходити одне одному	+	+

Зіставний аналіз гендерних стереотипів в англійській та українській фразеології доводить, що існуючі стереотипи є подібними. Перспективою подальших досліджень є аналіз гендерних стереотипів у малих фольклорних формах та корпусах текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Borg, E. (2006). *Minimal semantics*. Oxford: OUP.
- Brown, P. (2006). *Cognitive anthropology. Language, culture, and society. Key topics in linguistic anthropology*. Cambridge: CUP.
- Geeraerts, D. (2007). *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. Oxford: OUP.
- Hurford, J. R. (2007). *Semantics. A coursebook*. Cambridge: CUP.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lipka, L. (1992). *An outline of English lexicology*. Tübingen: Max Neumeier.
- Malmkjar, K. (2002). *The Linguistics Encyclopedia*. London, New York: Routledge.
- Strazny, Ph. (2005). *Encyclopedia of Linguistics*. New York: Fitzroy Dearborn.
- Trask, R. L. (1999). *Key concepts in language and linguistics*. London, New York: Routledge.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- УПП: Номис, М. (2004). *Українські приказки, прислів'я і таке інше*. Київ: Либідь.
- OED: *Oxford English Dictionary*. Available at: <http://www.oed.com/>
- ТТЕМ: Wilkinson, P. R. (1993). *A thesaurus of traditional English metaphors*. London, New York: Routledge.

Наукове видання

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

Історія та сьогодення філологічної науки

Том 5

Academic Edition

LINGUISTIC CONCEPTUALISATION
OF PERSON'S SOCIAL SPACE

Collective work

History and Contemporaneity of Philological Science

Volume 5

Формат 60x84¹/₁₆.

Папір офсетний. Друк ризографічний.

Гарнітура Century Schoolbook.

Друк. арк. 7,2. Наклад 100.

Редакційно-видавничий відділ

Рівненського державного гуманітарного університету

м. Рівне, 33000, вул. Ст. Бандери, 12

тел.: (0362) 26-48-83

Друк: «ПараГраф+»

м. Рівне, 33000, вул. Гетьмана Мазепи, 6/8

тел.: (0362) 26-49-27